

Kerstengel

Ik was die ochtend blij dat ik de voordeur achter me dicht kon trekken, ook al was het buiten nog donker en sneed een gure wind mij de adem af zodra ik de straat op liep. Ik rilde in mijn versleten winterjas en zette er flink de pas in; weg van de ruzies thuis. Gelukkig was het niet ver naar mijn werk. Ik hoefde maar een paar hoeken om te lopen voor hotel 't Lansink in zicht kwam. In het restaurant beneden zag ik wat lampen branden maar in de hotelkamers boven leek iedereen nog te slapen. Ik liep langs donkere huizen, alleen langs de gordijnen piepte wat licht naar buiten, en ik wist precies wat zich binnen afspeelde. De mannen bereidden zich voor op een dag in de fabriek of een werkplaats, en de vrouwen op een lange lijst huishoudelijke taken. Nog even en dan zou de klok in de toren van het hotel slaan, ten teken dat de werkdag begon. Dan zouden de mannen een laatste hap brood in hun mond proppen en die wegspoelen met een slok hete koffie. Ze zouden hun jas aantrekken en zich naar hun werk haasten.

Maar nu was het nog rustig op straat en de enkeling die zich al buiten begaf, verborg zijn gezicht in jas en sjaal en liep of fietste in stilte naar zijn bestemming toe. Net als ik.

Ik liep naar de personeelsingang op het achterplein. Er stond me een drukke dag te wachten maar dat vond ik niet erg; het hotel was een mooie plek om te werken en vergeleken met de verhalen die ik soms van anderen hoorde, was meneer Weijschede een goede baas. Hij moest je niet zien lanterfant, maar zolang je deed wat je moest doen, was hij vriendelijk tegen je.

Ik hing mijn jas aan een haak en trok het gesteven witte schort van het hotel over mijn eigen donkere jurk aan. Ik strikte het van achteren dicht en wierp een blik in de spiegel; niet omdat ik zo mooi ben, want dat ben ik niet, maar omdat meneer Weijschede erop staat dat we er altijd netjes en verzorgd uitzien. Terwijl mijn handen over mijn dikke haar gleden, keerden mijn gedachten terug naar mijn familie die waarschijnlijk nog steeds aan het ruziemaken was.

Wij hadden het thuis niet zo krap als sommige andere gezinnen, en dat was een groot geluk, maar gezellig was het nooit bij ons. Zolang ik me kon herinneren hadden pa en mijn oudste broer Jan het al aan de stok met elkaar.

Toen hij klein was, een kleuter nog, toen was pa trots geweest op zijn slimme jongen. Dat had moe mij eens verteld. Jan was in alles vlugger dan zijn leeftijdgenootjes in de buurt en pa vond het prachtig dat zijn zoon als eerste liep, en kon lezen voordat iemand het hem leerde. Maar toen mijn broertje ouder werd en naar school ging, bleek pas echt dat hij slimmer was dan de rest. De meester kwam een keer thuis praten over Jan; wij kinderen werden toen weggestuurd. Samen zaten Jan en ik boven op zijn bed te wachten tot we weer de kamer in mochten; ik, slaperig en met mijn duim in mijn mond, en hij met zenuwachtig trommelende vingers. Ik wist niet wat er besproken werd maar ik hoorde de meester en pa napraten terwijl ze in het halletje liepen.

‘Denk er nog eens over na, De Wever,’ zei de meester tegen pa. ‘Er is een grote toekomst voor hem weggelegd, als hij de kans krijgt.’

Ik begreep die woorden niet, maar ik begreep maar al te goed dat ze pa tegenstonden want sinds die dag zat het nooit meer goed tussen pa en Jan. Soms hoorde ik moe en pa met elkaar fluisteren over Jan; het was nog net geen ruzie. En dan beëindigde pa zo’n gesprek ineens door op luide toon te zeggen: ‘En nu is het uit met die praat. Wat goed genoeg is voor mij, en wat goed genoeg was voor mijn vader, is goed genoeg voor mijn zoon.’

Toen ik ouder was, begreep ik dat de meester had gesproken over een opleiding voor Jan. Een echte studie, iets dat normaal alleen was weggelegd voor rijke mensen maar waarvan de meester dacht dat het ook iets voor Jan was. Natuurlijk had pa niet geluisterd naar de meester, en Jan werkte alweer jaren bij de Hengelosche Bouwvereniging.

Jan betaalde kostgeld, vocht nooit en ging maar af en toe naar de kroeg, maar pa zag toch altijd iets wat hem niet zinde.

Vanmorgen was het tijdens het ontbijt alweer begonnen. Jan zei iets en pa sloeg met zijn vuist op tafel. Hij schreeuwde tegen moe: ‘Die jongen voelt zich te goed voor ons. Maar zolang hij in mijn huis woont en eet, zal hij mijn regels eerbiedigen!’ En Jan zat erbij, met een rood aangelopen hoofd en op elkaar geklemde kaken.

Ik had amper geslapen. Een reis in het vooruitzicht hebben, was voor mij altijd al aanleiding voor slapeloze uren en vannacht bléven mijn gedachten maar rondmalen.

De laatste maanden konden mijn man en mijn zoon alleen nog maar in ruzieachtige bewoordingen met elkaar praten. Frederik twijfelde hardop aan de juistheid van sommige van zijn vaders beslissingen, of aan die van de onderdirecteuren op de fabriek, en Frits ontplofte zowat tijdens zulke gesprekken.

Ik had de kerstdagen willen gebruiken om mijn man en mijn zoon weer met elkaar te verzoenen.

Ik wilde een gezellig familiediner organiseren, zonder verdere gasten, met cadeautjes voor

iedereen. Ik hoopte dat de mannen, met een cognac voor het haardvuur gezeten, zo weer nader tot elkaar konden komen.

Maar Frits had andere plannen.

‘Je begrijpt het niet, Tineke,’ onderbrak hij me eergisteren tijdens de lunch. ‘Frederik mag dan mijn zoon zijn, en ooit mijn opvolger, maar hij is nu nog weinig meer dan een onstuimige, jonge hond. Hij moet leren luisteren naar de woorden van mannen die de fabriek al draaiende hielden, toen hij nog in luiers rondliep.’

‘Maar Frits,’ zei ik. ‘Denk eens terug aan jezelf, toen jij zijn leeftijd had. Toen was je minstens zo onstuimig maar liet je je nergens door tegenhouden. En terecht, want zie eens wat je hebt opgebouwd. Maar begrijp je dan niet dat Frederik ook wil laten zien wat hij kan?’

‘Dan moet hij dat maar met zijn eigen tijd en geld doen. Zolang hij in mijn bedrijf rondloopt, heeft hij te luisteren naar de directeuren die ik aanstel. Er is nog heel wat dat die jongen moet leren!’

‘Goed, goed,’ suste ik.

Ik zag dat Frits zich stond op te werken tot één van zijn driftbuien en ik wilde hem stoppen voor hij weer dingen zou zeggen die hij niet meende maar die hij – eenmaal uitgesproken – weigerde terug te nemen.

Het lijkt me zo vermoeiend om een man te zijn.

‘Het is al goed, Frits,’ sprak ik verder. ‘Misschien is een beetje afstand ook wel het beste. Laten we dan maar naar Hengelo gaan en daar de kerstdagen doorbrengen. Ik zal de koffers laten pakken.’

Frits dronk zijn koffie leeg, schraapte zijn keel en zei op kalme toon: ‘Dat lijkt me het beste. Ik zal mijn secretaresse laten bellen om je de details over de reis door te geven.’ Hij stond op, gaf me een vluchtige kus op mijn wang en vertrok weer naar de fabriek.

En dus lag ik nu, in de vroege ochtend van 23 december 1924, met wijd open ogen en een snurkende echtgenoot naast me te wachten tot de wekker zou gaan en we zouden vertrekken. Naar Hengelo, of all places.

Ik was er nog nooit geweest en ik zou goed kunnen leven met de wetenschap er nooit te zullen komen. Maar Frits had een aantal jaren geleden kennis gemaakt met Coenraad Stork, een Hengelose industrieel, en zijn aanvankelijke interesse in diens werk was inmiddels omgeslagen in hevige bewondering.

Mijn echtgenoot had al verschillende reizen naar Hengelo ondernomen en na elk bezoek aan Twente kwam hij enthousiaster terug, hoewel hij me nooit goed kon duidelijk maken waarover hij nu zo enthousiast was. Ja, de fabriek van Stork was een goedlopende en innovatieve onderneming, maar dat was zijn eigen bedrijf ook.

Ik wilde liever dat Frits wat rustiger aan deed. Ik wilde wel dat hij zijn bestuurstaken aan Frederik begon over te dragen en zelf meer tijd nam om de krant te lezen, of desnoods te gaan vissen. Maar die wens uitspreken, was als vloeken in de kerk.

Wanneer ik terug dacht aan die verschrikkelijke middag dat Frits vroeg thuiskwam van zijn werk, en met een grauw gezicht in een stoel ging zitten, zwakjes vertellend dat hij zich niet zo fit voelde, waarna hij naar zijn borst greep en buiten kennis raakte, ja, wanneer ik daaraan terug dacht, sloeg de schrik me om mijn eigen hart. Pas toen ik vreesde voor zijn leven besepte ik hoeveel ik ondanks alles van mijn echtgenoot hield, en hoezeer ik zijn aanwezigheid in mijn leven nodig had.

De hemel zij dank wisten de artsen hem te redden en was hij wonderbaarlijk opgeknapt, maar ik bleef voorzichtig met hem. Ik volgde de adviezen van de arts strikt op en deed alles wat ik kon om Frits zorgen uit de weg te nemen.

Ik had gehoopt, en er subtiel op aangedrongen, dat Frederik meer verantwoordelijkheden zou krijgen; het was de oplossing voor verschillende kwesties. Maar mijn gepleit had de relatie tussen beiden alleen maar op scherp gezet. Frits en Frederik voerden nu de titanenstrijd die al eeuwenlang tussen vaders en zonen werd gevoerd. En ik zat er klem tussen in.

Ik draaide me op mijn zij en voelde een traan uit mijn ooghoek glijden. Ik vond het schrijnend ironisch dat Frits naar Hengelo wilde om daar alle details van een arbeiderswoonwijk te leren kennen, terwijl hij de vrede in zijn eigen familie niet kon bewaren.

‘Ik word ouder, Tineke,’ had hij mij bekend. ‘En ik voel de behoefte om iets na te laten. Ik ben niet te trots om te bekennen dat ik herinnerd wil worden na mijn overlijden.’

Zijn stem had getrild bij die woorden en het duurde even voor hij verder ging.

‘Coen Stork heeft iets prachtigs bereikt in Hengelo. Zo iets wil ik ook. Stel je voor welk verschil ik zou kunnen betekenen voor het arbeidersvolk in onze stad. Stel je voor dat zelfs de eenvoudigste lieden over een binnenshuis watercloset kunnen beschikken, over aparte slaapkamers voor hun kroost zodat de kinderen hun ouders niet hoeven te zien... Afijn, je begrijpt me wel.’

Ik kneep mijn ogen dicht. Was Frits maar net zo begaan met het geluk van zijn eigen kind als met dat van zijn arbeiders.

Ik liep de trap op met Ans, een ander kamermeisje, vlak achter me aan. Onze voetstappen waren onhoorbaar vanwege de dikke traploper. Zo had meneer Weijschede het graag. ‘Totdat een gast zich zelf tot jullie wendt, dienen jullie zo onzichtbaar en geruisloos mogelijk je werk te doen,’ hield hij ons voor.

We werkten hard die morgen; het hotel zat bijna vol en we hadden zestien slaapkamers om schoon

te maken. Terwijl één van ons het bed begon af te halen, maakte de ander de wastafel schoon en controleerde of de nachtspiegel gebruikt was.

Hoewel er op het portaal twee moderne wc's waren, beschikte elke kamer ook over een kakstoel met een po onder de opklapbare zitting. Met name de dames wilden 's nachts liever niet in hun kamerjas de gang op om een plas te doen, daarbij de kans lopend om gezien te worden door onbekende, mannelijke gasten.

We verzamelden de gebruikte po's en het vuile linnengoed om naar beneden te brengen. Schoon goed kregen we van de linnenjuffrouw, waarna we samen het bed opmaakten, opruimden, afstoften en de vloer stofzuigden; kamer na kamer.

Stofzuigen was mijn favoriete taak; ik werkte nu al twee jaar in het hotel maar het moderne apparaat had nog steeds zijn toverglans niet verloren. Nadat we de kamers aan kant hadden, was het sanitair op de gang aan de beurt; Ans deed de wc's en ik schrobde de badkamer blinkend.

Toen de bovenverdieping klaar was, en gecontroleerd en goedgekeurd, mochten we een kop koffie drinken in de personeelsruimte in de kelder.

Terwijl Ans kletste met de leerlingkok, op wie ze volgens mij een oogje had, dronk ik in stilte mijn koffie en droomde een beetje weg. Volgens moe was dat dromen van mij een slechte eigenschap die me nog eens in de problemen zou brengen, maar als het even kon, gaf ik me over aan mijn overpeinzingen. Meneer Weijschede kwam de trap af. 'Is Driessen hier?'

'Daar, meneer,' wees de leerlingkok, naar de ruimte waar de chef zijn voorraden bewaarde.

Ik vond chef Driessen niet zo aardig. Hij was ongeduldig en kon flink uitvallen tegen het lagere personeel. Maar bij meneer Weijschede kon hij geen kwaad doen want Driessens kookkunst was beroemd en sommige gasten kwam speciaal voor zijn gerechten terug naar het hotel; dat hadden ze zelf in het gastenboek geschreven.

Volgens Ans was Driessen een kunstenaar in de keuken. Dat had ze vast niet zelf verzonnen maar van zijn leerling overgenomen.

Ik dacht na over het woord 'kunstenaar'. Onze Jan was ook een beetje een kunstenaar. Bij de Hengelosche Bouwvereniging werkte hij op de administratie, maar hij had ook veel contact met meneer Beudt, één van de architecten van het tuindorp. Ik wist dat Jan daarvan genoot, al had hij wel afgeleerd om daar thuis veel over te praten. Ik wist echter dat hij in zijn vrije tijd veel oefende op bouwtechnische tekeningen en dat hij van meneer Beudt wel eens leerboeken leende over bouwen. Hoewel ik van die bouwtekeningen niet veel begreep, zag ik wel dat Jan goed kon tekenen. Soms maakte hij wel eens een portret van iemand, als dat gevraagd werd, bijvoorbeeld als verjaarscadeau voor één van de burens. Hij kreeg er een habbekrats voor maar in mijn ogen leken het echte

kunstwerken, niet minder goed dan die van beroemde schilders. Ach, wat wist ik er nu van. Ik wist alleen dat pa er niets van moest hebben.

Ik onderbrak mijn gepeins over mijn broer toen ik meneer Weijschede over het kerstmenu hoorde praten. Chef Driessen stelde altijd een ingewikkeld menu op, geschreven in het Frans, waar ik toch niets van begreep, maar het kerstmenu had toch mijn bijzondere interesse.

Vorig jaar, toen meneer Weijschede net was begonnen in het hotel, had hij ieder personeelslid verrast met iets lekkers voor thuis, voor de kerstmaaltijd. Ans en ik hadden ieder een schaal wildragout gekregen. Zij was er zo blij mee geweest dat de tranen in haar ogen sprongen; ze hadden het niet breed bij haar thuis. Maar ook bij ons had het hele gezin er van gesmuld.

Het water liep me in de mond bij de herinnering aan de ragout en ik hoopte maar dat de chef ook dit jaar wat voor ons zou overhouden.

Meneer Weijschede kwam terug en liet zijn blik over ons glijden maar zei niets. Toch was dat al genoeg om Ans en mij aan te sporen om onze koffie op te drinken en weer in de benen te komen.

We streken onze schorten glad en volgden de baas de trap op. Toen ik de hal in liep, hoorde ik meneer Weijschede de chauffeur opdragen om over een uur op het station te zijn om nieuwe gasten af te halen.

Ik snoof even genietend de geur van de versierde dennenboom op en pakte toen een plumeau.

Ik stapte uit de trein en begon meteen te rillen, ondanks mijn bontjas. De wind joeg over het perron en liet de winterlucht ijskoud aanvoelen tegen mijn gezicht en mijn door dunne kousen omhulde scheenbenen.

‘Aan die kant zijn de fabriek van Stork en zijn tuindorp gelegen,’ wees Frits terwijl hij met zijn hand een boog beschreef, alsof ik met mijn blik hetzelfde kon doen en over de trein die het uitzicht blokkeerde, heen kon kijken.

Ik knikte en keek om me heen, op zoek naar beschutting. Op dat moment liep er een man op ons toe. Hij nam zijn pet af en vroeg op bescheiden toon of wij misschien de heer en mevrouw Van Beek waren, en zo ja, dat hij ons en onze bagage graag in zijn automobiel naar het hotel zou vervoeren.

De chauffeur had een sterk accent, ook al kon ik horen dat hij zijn best deed om netjes te spreken. Hij droeg een keurig chauffeurskostuum en ontfermde zich al over onze koffers. Ik was blij met zijn aanwezigheid want ik snakke naar warmte, naar een kop hete thee en naar een uurtje uitrusten. Na die slapeloze nacht en de treinreis voelde ik me nu zo goed als uitgeput.

We kwamen langs enkele fabriekshallen en reden toen een straat in met aan weerszijden keurige huizen met goed verzorgde voortuintjes. Dus dit was het tuindorp waar mijn echtgenoot zo van onder de indruk was?

Ik moest toegeven, als in deze huizen werkelijk fabrieksarbeiders met hun gezinnen woonden, dan hadden ze het goed voor elkaar. De straat deed me terugdenken aan tochtjes die we in vakanties over het Engelse platteland hadden gemaakt. Net als de cottages daar, waren ook een aantal van deze tuindorphanuizen wit gekalkt aan de buitenkant. Midden in de winter toonden de tuinen maar weinig groen, maar ik kon me voorstellen dat, net als in Engeland, ook hier in de zomer de rozen weelderig zouden bloeien. Alle huizen in de straat hadden wel een aardig detail, zoals een kleine veranda of glas-in-loodramen.

Op straat spelende kinderen keken de auto na en zwaaiden. Naar de chauffeur? Ik wuifde even terug. 'We zijn er,' zei Frits op hetzelfde moment dat de chauffeur afremde. Ik keek uit het raam en zag een vriendelijk ogend gebouw van redelijke omvang. Het paste goed bij de rest van de straat.

Ik liet mij door mijn echtgenoot een paar treden op begeleiden waar de deur al werd geopend door een keurige bediende. We betraden de hal en ik was aangenaam verrast. Ik wist dat Hengelo een onaanzienlijk stadje was, ondanks de florerende industrie en die vernieuwende woonwijk van Stork, en ik had in stilte gevreesd dat ik de kerstdagen niet alleen ver verwijderd van mijn geliefde zoon en kleinkinderen zou moeten doorbrengen, maar ook in een eenvoudig logement zonder enige kleur of smaak. Mijn nakomelingen moest ik dan missen, van mijn tweede vrees was geen sprake.

De hotelmedewerker – net als de chauffeur zat hij goed in de kleren – nam onze jassen aan. Onze bagage werd ondertussen door de chauffeur aan een jongere knecht overhandigd.

'Mevrouw Van Beek, meneer, hartelijk welkom in hotel 't Lansink. Kan ik u een verfrissing aanbieden? Bij het vuur misschien?'

De man had ons met een uitnodigend gebaar een prachtige lounge in geleid. Het was er niet groot, maar knus en luxueus ingericht. Wat versieringen van hulst en dennengroen zorgden voor het kerstgevoel. Er brandde inderdaad een vuur in de haard en de stoelen zagen er comfortabel uit. Ik liep erheen en liet me op een zitting zakken. Er ontsnapte een lichte zucht uit mijn keel.

'Voor mij graag thee.'

Frits vroeg om koffie en bekeek me geamuseerd. 'Ik zie aan je dat het je meevalt,' zei hij. 'Ik wist wel dat je het ergste vreesde, maar geloof mij maar, dit hotel ontvangt gasten uit de hele wereld. Dat heeft Coen me zelf verteld. Japanners, Amerikanen, Engelsen en Noren, noem maar op. En die worden hier met alle egards behandeld. Je zult het hier best naar je zin hebben de komende dagen.' Hij pakte mijn vingers en drukte er een vlinderlichte kus op, waarbij ik vooral het kietelen van zijn snorharen voelde.

Ik lachte naar hem. 'Je hebt vast gelijk.'

Mijn werkdag zat er bijna op. In tegenstelling tot Ans, die hele dagen maakte, was ik halverwege de middag vrij. Nou ja, niet vrij om te doen wat ik wilde, want 's middags hielp ik moe in huis.

Terwijl ik mij geruisloos en onopvallend door het hotel spoedde, druk bezig met mijn laatste taken voor die dag, hoorde ik een hotelgast in de receptie een telefoongesprek voeren. Ik had hem nog niet eerder gezien, maar dat was niet vreemd, want de meeste gasten bleven maar voor een enkele nacht. 'Met Van Beek, spreekt u. Wilt u mij doorverbinden met het kantoor van Coenraad Stork, alstublieft?' Ik was niet voor luistervink aan het spelen, ik kon gewoon niet anders dan horen wat hij zei, omdat hij op luide toon sprak. Zoals de meeste directeuren dat deden, trouwens. Het leek mij toe dat hoe hoger een man stond op de maatschappelijke ladder, hoe harder zijn stemgeluid was. Je zou misschien denken, waar haalt een arbeiderskind als ik die wijsheid vandaan? Nou, als kamermeisje zag ik elke dag directeuren en andere belangrijke mensen om mij heen. Zij merkten mij amper op natuurlijk, maar ik bestudeerde hen met onopvallende maar grote aandacht. In sommige opzichten was het alsof mijn werkplek een podium was waarop een exotische toneelgroep zijn spel speelde. En ik volgde hun bewegingen gretig.

'Ha, Coen! Met Frits, spreek je. Ja, ik ben gearriveerd. Jazeker, mijn vrouw is er ook.' Het was even stil. 'Ja hoor, heel tevreden. Zeg, Coen, heb je tijd om mij straks al te ontvangen? Ik heb het een en ander te bespreken dat je...'

Ik zag de postbode de voordeur opendoen en ik liep hem tegemoet om de poststukken aan te nemen. In het voorbijgaan wierp ik een vlugge blik op de dame in de lounge. Ze was groot en had donkerbruin haar met enkele streepjes grijs er in, dat golvend langs haar gezicht was gekapt. Ze zag er heel chique uit in een paarse japon, met grote juwelen om haar hals en polsen.

'Vind je het echt geen probleem?' vroeg Frits. 'Coens agenda is omgegooid en nu kan hij me alleen direct ontvangen, of pas morgen. En dan heeft hij ook weinig tijd. Dus...'

'Natuurlijk vind ik het geen probleem. Daarvoor zijn we toch naar Hengelo gekomen? Ga jij maar, ik vermaak me wel. Ik blijf nog wat lezen of misschien ga ik zo wel even rusten. Ik heb vannacht slecht geslapen.'

Frits boog zich naar me toe om mijn wang te kussen. 'Tot straks dan.'

Ik zag hem de lounge uitlopen en hoorde de voordeur achter hem dichtslaan. Ik stond op en liep naar het raam maar ik zag hem niet lopen. Mijn blik dwaalde naar de overkant van de straat, waar enkele buurtwinkels in een galerij waren gevestigd. Ik had geen interesse voor de waren van de drogist en de kruidenierswinkel, maar misschien waren er elders wel aardige winkels waar ik morgen eens kon kijken. Ik had al kerstcadeaus voor Frederik en zijn gezin gekocht, en bij hen afgeleverd, maar misschien vond

ik hier nog wat aardigs. Ik moest toch wat met mijn tijd.

Maar nu ging ik eerst een uurtje naar bed, besloot ik.

Ik verliet de lounge en wilde aan de receptionist vragen waar mijn kamer was, maar de jongeman was in een telefonisch gesprek verwickeld. Ik draaide mij om en zag een aardig kamermeisje.

‘Dag,’ zei ik. ‘Mijn naam is mevrouw Van Beek en ik zou graag naar mijn kamer gaan. Weet jij misschien welke dat is?’

Ze knikte beleefd door haar knieën. ‘Jazeker wel, mevrouw Van Beek. Als u mij wilt volgen?’

Ze ging me voor, de trap op naar boven, en opende de dubbele deuren van een kamer. Ik liep naar binnen en trof onze koffers al aan. Het was aangenaam warm in de kamer, maar niet te. Het meisje kwam achter me aan en verschikte nog het een en ander aan het bed en de gordijnen.

‘Kan ik nog iets voor u betekenen, mevrouw?’

‘Misschien kun je me nog een pot thee brengen, en wat sandwiches.’

Ze maakte weer zo’n knikje met haar knieën, een wat ouderwets maar aandoenlijk gebaar.

‘Hoe heet je?’ vroeg ik.

‘Sjoukje, mevrouw.’

‘Dat is een leuke naam. Maar, dat is toch Fries, of komt die naam hier ook voor?’

‘Mijn moeders familie kwam uit Friesland, mevrouw. Sjoukje is de naam van mijn oma.’

Ze leek verlegen, dit Twentse arbeiderskind, maar ze had tegelijkertijd iets levendigs.

Ik knikte en liep naar het raam, dat uitzicht bood op een paar kale bomen en een pleintje.

Ik stond kennelijk langer te dromen dan ik dacht, want het meisje kwam na een kloppje op de deur alweer binnen met een dienblad en plaatste dat op de tafel. Ik bedankte haar, waarop ze weer verdween, en ging zitten om mijzelf een kopje in te schenken. De sandwiches zagen er smakelijk uit en ik voelde mijn maag ineens rammelen.

De volgende morgen was ik vroeg wakker maar ik had goed geslapen en voelde me uitgerust. Frits lag te snurken dus ik deed zachtjes. Ik sloeg mijn kamerjas om me heen en twijfelde of ik de postoel zou gebruiken – met het risico dat Frits wakker werd van mijn geklater en me in die onelegante positie zou aantreffen – of dat ik de gang op zou sluipen naar de wc en maar moest hopen dat ik niemand tegenkwam. Ik besloot tot het laatste, nadat ik eerst de gang had afgespeurd.

Toen ik terugkwam sliep Frits nog steeds. Ik liep naar het raam en staaarde een tijdje over het pleintje uit. Het was nog donker maar er liepen al een paar mensen over straat en even later hoorde ik een paard met wagen aankomen, voor ik ze zag. Het was droog en, aan de mensen te zien, niet al te koud. Het zou dit jaar geen witte kerst worden.

Toen ik me omdraaide, zat Frits rechtop en naar me te kijken.

‘Goedemorgen, liefste,’ zei hij en hij reikte met zijn hand naar me.

Ik ging bij hem op de bedrand zitten en we praatten een tijdje. Weg van zijn zakelijke beslommeringen kon Frits een heel ander persoon zijn. Dan was hij aandachtig, vriendelijk en af en toe zelfs grappig. Ik haalde mijn vingers door zijn grijze kuif en luisterde met een half oor naar hem.

‘Ik ga straks weer naar de fabriek van Coen, hij heeft geregeld dat ik met een architect van het tuindorpproject kan praten en daarna met wat mensen van de bouwvereniging. Een mooi plan hebben is één, maar om zo’n groot bouwproject ook uit te laten voeren is een tweede. Ik kan alle informatie gebruiken die ze me hier willen geven.’ Hij was even stil, diep in gedachten verzonken. Na een paar tellen keek hij mij weer aan. ‘Wat ga jij doen vandaag?’

Hoorde ik daar iets van verontschuldiging in zijn toon?

‘Wil je dat ik beneden doorgeef je een ontbijt tray te brengen?’

Hij leek bereid om in zijn pyjama naar beneden te lopen.

‘Nee, dank je, dat hoeft niet. Ik denk dat ik me aankleed en samen met jou beneden ontbijt. Goed?’

Ik voel me energiek en heb zin om er zelf ook op uit te gaan. Misschien kan ik de winkelstraat van Hengelo straks eens gaan verkennen.’

Het ontbijt was heerlijk en de zon deed een poging het wolkendek te breken en zijn licht door de ruiten te werpen. Dit hotel was een aangename plek en als de rest van mijn gezin erbij was geweest, zou het een ideale kerst kunnen worden. Zelfs zonder sneeuw.

Ik besloot mijn humeur niet te laten bederven door dingen waar ik nu toch niets aan kon veranderen en ik genoot van mijn broodje met ei.

Frits nam al snel afscheid van me om naar zijn afspraak in de fabriek te gaan.

Ik zag een krant liggen, het was De Nieuwe Hengelosche Courant, en ik begon erin te bladeren.

Even later werd ik aangesproken door twee andere hotelgasten: een dame op leeftijd en haar dochter die iets jonger leek dan ikzelf. De oude dame was weduwe, haar dochter nooit getrouwd, vertrouwden ze me toe, samen met tientallen andere feitjes en anekdotes uit hun levens, die me eerst wel amuseerden maar waar mijn hoofd later van ging duizelen.

Na een lichte lunch stond ik mijzelf niet langer toe om mijn voorgenomen winkelexpeditie uit te stellen. Niet dat ik echt verwachtte om iets bijzonders in dit plaatsje aan te treffen, aangezien ik gewend was om in steden als Amsterdam en Brussel mijn inkopen te doen, maar het hotel was mij enorm meegevallen, dus wie weet voor welke snoezige verrassingen de lokale winkelstaat kon zorgen. Ik vroeg of de chauffeur van het hotel, Sotthewes genaamd, mij naar de winkelstraat kon brengen. Wat kon. We reden juist in een bedaagd tempo van het hotel weg, toen mijn blik op een moeder en dochter op de stoep viel. Ik herkende in haar het kamermeisje Sjoukje en ik vroeg de chauffeur in een opwelling om naar hen toe te rijden.

De consternatie dat dit bij moeder en dochter teweeg bracht! De moeder wist niet of ze een buiging moest maken of naar de grond moest kijken of een ondoorgankelijk pokerface moest trekken. Ik neem aan dat er niet vaak contact tussen de wijkbewoners en de hotelgasten plaatsvindt. Het meisje verschoot van kleur maar leek toch blij om me te zien, en dat bracht een glimlach op mijn gezicht. Ik draaide het raam omlaag en – vraag me niet waarom – ik vroeg aan het meisje of ze misschien tijd had om mij naar de winkelstraat te begeleiden.

Ik zag de chauffeur een beweging met zijn hoofd maken en ving zijn blik in de achteruitkijkspiegel. Ik kon zijn gedachten bijna raden, en dat maakte mij alleen maar meer gedecideerd. Frits was ineens toch zo geïnteresseerd in het wel en wee van arbeiders? Dan zou ik mij met het vrouwelijke deel van het volk bemoeien. In elk geval vanmiddag.

Ik had nog nooit eerder in een auto gezeten maar door de zenuwen kon ik er niet van genieten. Waarom was ik hier?

Ik keek opzij maar ik kon niets wijs worden uit het gezicht van mevrouw Van Beek. Ineens zag ik in gedachten het gezicht van mijn moeder weer voor me en ik begon te giechelen.

‘Chauffeur,’ zei mevrouw van Beek, op diezelfde toon die alle rijke mensen gebruiken, ‘kunnen we eerst een klein ritje maken? Zodat ik de belangrijkste gebouwen en locaties kan zien? Dan kun jij me er mooi wat over vertellen.’ Dat laatste zei ze tegen mij.

Ik lachte maar wat en keek uit het raam, wensend dat ik weer gewoon op de stoep liep, samen met moeder op weg om boodschappen te doen.

‘Zeker, mevrouw,’ antwoordde Hein Sotthewes.

We reden over het Stationsplein en langs hotel Eulderink richting de Enschedesestraat. Ik wees het concertgebouw aan de Beursstraat aan en vroeg me in stilte af wat mevrouw Van Beek van onze stad zou vinden. Ik was zelf altijd onder de indruk van die grote en mooie gebouwen, maar ik hoorde hotelgasten Hengelo soms als een knus dorp omschrijven. Dat vond ik zo merkwaardig, want hoe zouden de steden waar zij woonden er wel uitzien, als ze Hengelo met al die fabrieken en villa’s en winkels en pleinen als een dorpje zagen? Ik kon me er geen voorstelling van maken want ik was nog nooit buiten Hengelo geweest, en dat zou waarschijnlijk ook nooit gaan gebeuren.

We reden kriskras door de straten, en uiteindelijk via de Molenstraat in de richting van het stadhuis. Ik wees mevrouw Van Beek een aantal winkels aan: links slagerij Wilke in het pand met het torentje, aan de overkant Pezie Herenkleding.

Op het plein voor het stadhuis gaf mevrouw aan dat ze wilde uitstappen. Sotthewes parkeerde, hield het portier open zodat ze uit de wagen kon komen en ik kwam er achteraan. De paardentram naar Delden kwam juist voorbij en het was druk op straat.

‘Nou, meisje, waar was ook alweer die pelswinkel?’ vroeg mevrouw Van Beek terwijl ze om zich heen keek. Ik leidde haar de juiste kant op en even later duwde ze de deur van Oostvogel open en ik volgde na een kort moment van aarzeling. Ik was nog nooit binnen geweest en keek mijn ogen uit. Het rook hier zelfs duur! Waarschijnlijk naar de parfums van de rijke klanten.

Mevrouw Van Beek liet zich enkele bontjassen presenteren door de verkoopster en kocht uiteindelijk een kleine vos die een dame als sjaal bij haar jas kan dragen.

Ik hoorde de verkoopster het bedrag noemen en begon van schrik te hoesten. Ze keken me aan en ik voelde dat ik rood werd terwijl ik mijn benauwde gekuch probeerde te onderdrukken.

‘Zo. Het eerste cadeau is binnen,’ zei mevrouw tevreden, toen we weer buiten liepen. ‘De vos is voor mijn schoondochter.’

Voor haar zoon kocht ze een kleine fotocamera bij de winkel van Postma. Ik was geschokt over de manier waarop ze enorme sommen geld uitgaf aan wat ze ‘aardige geschenkjes’ noemde.

Daarna wilde ze nog bij modemagazijn Maison Van Gelder naar binnen, voor we het winkelen afsloten met een bezoek aan boekhandel Broekhuis, waar ze twee boeken kocht voor haar zoon en enkele prentenboeken voor haar kleinkinderen. Natuurlijk moest ik alles dragen, maar ik was zwaardere lasten gewend.

‘Ik heb wat ik wilde hebben,’ zei ze toen we de winkel verlieten. ‘Laten we weer teruggaan naar het hotel. Ik zag je trouwens kijken naar dat boek over architectuur, interesseert het je?’

Ik voelde opnieuw verwarring omdat mevrouw mij aansprak alsof ik een dame was. Of architectuur mij interesseerde?

‘Nee, nee,’ stamelde ik. ‘Ik moest denken aan mijn broer, Jan. Hij werkt bij de Hengelosche Bouwvereniging, die ons tuindorp heeft gemaakt. Jan houdt van alles dat met bouwen te maken heeft; hij zou dat boek maar wat mooi vinden.’ Ik liep een paar seconden zwijgend verder tot het trotse: ‘Hij is heel erg slim, mijn broer,’ uit mijn mond ontsnapte. Ik weet ook niet waarom ik dat zei.

‘O ja?’

Ik keek opzij en zag dat mevrouw Van Beek mij vriendelijk aankeek en voor ik het wist liet ik het hele verhaal over mijn lippen stromen. Over de ruzies thuis en over Jans interesse voor onderwerpen die niet voor ons soort mensen bestemd waren. Ik vertelde over het poëzieboek dat hij eens gekocht had, en over de tekeningen die Jan thuis maakte, van villa’s en fabrieken, van machines en soms van bloemen en bomen. Alles even mooi en gedetailleerd en net echt. Ik bleef vertellen tot we weer in het tuindorp waren aanbeland.

Het was inmiddels aardig donker geworden en in de meeste huizen waren al lampen of kaarsen aangestoken. Vanachter de ramen van het hotel fonkelde het elektrische licht ons tegemoet. Ik liep met mevrouw mee naar binnen, voor deze ene keer via de hoofdingang die de gasten gebruiken, en bracht haar aankopen naar boven.

Ze wilde me betalen ‘voor mijn tijd’, zoals zij het uitdrukte, maar ik nam haar geld niet aan. Ik had het winkeluitstapje niet als werken ervaren en wilde dat liever zo houden.

‘Wacht even, dan,’ zei ze, toen ik de kamer wilde verlaten. Ze zocht tussen de pakjes en viste er een fraai ingepakt doosje van Maison van Gelder tussenuit. Ik wist nog wat erin zat: een ragdunne hemelsblauwe sjaal. Prachtig, was die.

‘Hier, een cadeautje voor jou. Omdat ik het gezellig vond dat je vanmiddag met me mee bent gegaan.’ Ik wist niet wat ik moest zeggen en durfde het pakje eerst niet aan te nemen, maar mevrouw Van Beek duwde het me lachend in mijn handen.

‘Alsjeblieft,’ zei ze. ‘En nu ga ik even rusten.’

Ik zei haar gedag, verliet via de personeelsuitgang het hotel en ging naar huis, waar moeder vast brandde van nieuwsgierigheid.

Toen ik tegen borreltijd weer naar beneden ging, trof ik Frits aan in de lounge, in gesprek met een heerschap dat juist leek te gaan vertrekken.

‘Ha, lieverd, daar ben je,’ riep hij opgetogen. Ik hoorde aan zijn stem dat hij een goede dag had gehad. ‘Dit is dokter Borst,’ zei hij toen ik bij hem was. ‘Hij is chirurg in Hengelo. Dokter Borst, mag ik u voorstellen aan mijn echtgenote: Tineke van Beek.’

We schudden elkaar de hand en toen verontschuldigde de dokter zich. ‘Ik wens u nog een aangenaam verblijf in Hengelo en fijne kerstdagen,’ zei hij voor hij vertrok.

Frits keek hem na terwijl hij over de stoep wegliep en kwam toen bij mij zitten.

‘Ik heb toch zo’n interessante dag gehad, Tineke. Alleen mijn gesprek met die dokter Borst al. Hij verzekerde me ervan dat huisvestingskwaliteit van beslissende invloed is op de gezondheid en de levensverwachting van arbeiders. Zelfs zuigelingensterfte zou teruggedrongen kunnen worden wanneer het volk in hygiënische omstandigheden kan leven. Hij zei dat dit tuindorp er het levende bewijs van is.’

Frits wenkte een ober en bestelde voor ons een aperitief en voor zichzelf een sigaar. Nu wist ik helemaal dat hij uiterst tevreden was, en ik luisterde glimlachend naar zijn geratel over bouwtekeningen en financieringsmogelijkheden en hoe hij daar thuis verder mee aan de slag wilde gaan.

‘Wat me meer dan ooit duidelijk is, is dat zo’n bouwtraject niet iets is om er zomaar even naast te doen. Er komt nog veel meer bij kijken dan ik al dacht. Coen heeft het slim georganiseerd, zo in

samenwerking met de plaatselijke bouwvereniging. Zoiets zou ik ook kunnen doen, ware het niet dat ik het niet zo heb op die kerels bij ons in de stad. Socialisten...' Hij vertrok zijn gezicht. 'Het probleem is dat ik wel wil uitbesteden, maar niet de controle wil kwijtraken. Het moet wel mijn wijk worden, verbonden met de naam Van Beek.'

Die avond genoten we van een heerlijk diner. Toen Frits na het hoofdgerecht eindelijk even stilviel, vertelde ik hem over mijn dag, en mijn gesprekken met dat aardige kamermeisje. Ik zorgde ervoor om heel matig te zijn met de wijn, ook al was die uitstekend, want gaandeweg de avond begon zich een plannetje in mijn hoofd te vormen. Een plannetje dat aansloot op Frits grote ideeën, en waarmee ik Sjoukje en haar familie zou kunnen helpen, en als ik het goed wist te brengen, ook de vrede in mijn eigen gezin kon herstellen.

Ik moest gewoon werken op eerste kerstdag, maar de rest van het gezin was die donderdag vrij. Dus was het stil en donker in huis, terwijl ik mij klaarmaakte. Moe had eerst samen met mij willen opstaan, maar ik had haar op het hart gedrukt eens een keertje te blijven liggen, nu dat kon. Uiteindelijk was ze gezwicht.

Ik wist dat ze erop rekende dat ik iets vanuit de hotelkeuken mee naar huis zou krijgen. Daar rekende iedereen op, afgaande op hun geïnteresseerde vragen over waar chef Driessen mee bezig was.

De uren vlogen die ochtend voorbij; iedereen was in een vrolijke en ontspannen stemming. Ook de gasten waren vanmorgen vrijgevig met kerstwensen en hun glimlach. Van mij mocht het elke dag kerstmis zijn.

Om het nog fijner te maken, beloofde mevrouw Weijschede ons voor deze week een salariszakje met een leuke verrassing, en meneer Weijschede en chef Driessen stonden glunderend bij een grote terrine hazenpeper, waarvan ik als eerste een gezinsportie mee naar huis kreeg, aangezien ik als eerste mijn werkdag erop had zitten. Chef Driessen deed er ook nog een schaalte rode kool bij en wenste ons gezin smakelijk eten.

Met de buit in mijn handen liep ik naar huis, waar ik halverwege de straat al werd begroet door mijn zusje Greetje.

'Wat heb je, Sjoukje? Wat heb je bij je?' riep ze terwijl ze naast me op en neer sprong.

'Hazenpeper.'

Ze schoot weg en ik zag haar het tuinpad oprennen. Nog voor ze de voordeur open had, schreeuwde ze al: 'Onze Sjouk heeft hazenpeper meegebracht!'

Ik moest lachen en voelde me gelukkig omdat ik zo'n belangrijke bijdrage aan onze kerstviering kon leveren.

Die middag maakten we een wandeling door de wijk. Als de vijver bevroren was, gingen we daar op de kerstdagen met z'n allen schaatsen, maar dit jaar peddelden de eenden gewoon door het water. Ons gezin was niet het enige dat zomaar een beetje door de straten wandelde, alsof we niets beters te doen hadden. Het zag er vreemd uit, al die mensen die je normaal met gehaaste pas en vaak met een zorgelijk gezicht buiten zag, en die nu rustig aan deden. Alsof we allemaal rijkelui waren. Toen zag ik meneer en mevrouw Van Beek aan de overkant van de Lansinkweg lopen. Ik wachtte af of mevrouw Van Beek mij opmerkte, en toen dat zo was, want ze zwaaide enthousiast, net alsof we goede kennissen waren, wuifde ik terug. Ik kon hun gezichten niet zien omdat ze achter mij en Greetje liepen, maar ik kon me goed voorstellen hoe pa en moe keken. Pa zou zijn neus een tikje optrekken, om aan te geven dat ons soort volk niets te maken had met de grote mensen en ook niet moest doen alsof dat zo was, maar moe zou juist trots zijn dat haar dochter zo goed overweg kon met chique hotelgasten. We liepen verder in de richting van de vijver, waar nog steeds gebouwd werd aan nieuwe uitbreiding van het tuindorp, toen ik ineens mijn naam achter me hoorde roepen. Ik keek om en zag het echtpaar Van Beek de straat oversteken.

‘Dat is ook toevallig,’ zei Frits, maar wat hij toevallig vond dat vertelde hij niet.

Ik had hem Sjoukje aangewezen als het aardige meisje dat met me was wezen winkelen, waarop hij keek, nog eens goed keek en zei dat hij even met het gezin wilde praten. Ik was gewend aan zijn impulsieve daden dus vroeg ik niet waarom, maar riep Sjoukje toe om even te wachten.

Het hele gezin stond stil. De vader met een ongemakkelijke trek op zijn gezicht, de moeder met een verwachtingsvolle blik, de vijf kinderen geduldig. Ze leken op elkaar, ze hadden allemaal dezelfde gebogen neus die ik bij Sjoukje ook al had opgemerkt. Die hadden ze van hun vader geërfd, zag ik nu. Toen we nog dichterbij waren, zag ik dat de moeder de sjaal, die ik Sjoukje had gegeven, om haar hals droeg. Ik begreep dat het meisje die aan haar moeder had gegeven en was ontroerd door het gebaar. De vrouw had de kraag van haar jas zo gevouwen dat de sjaal goed zichtbaar was, waarschijnlijk was het het mooiste kledingstukje dat in hun huis te vinden was.

‘Zeg, hallo. Dat is toevallig, dat we elkaar zo op straat tegenkomen,’ zei Frits tegen de oudste zoon van het gezin, een onopvallend ogende jongeman met het vlassige haar van zijn vader. Ik zag Sjoukje trots naar hem kijken, en ik begreep dat dit haar broer Jan moest zijn. De jongeman die volgens haar buitengewoon slim was.

‘Dag meneer Van Beek. Zalig kerstfeest. U ook, mevrouw.’

Hij was in elk geval beleefd.

‘Ik, wij, liepen hier over straat en ik moest telkens denken aan de bouwplannen die ik gisteren met

je baas heb besproken, en de tekeningen en overzichten die jij me hebt laten zien,' zei Frits. 'Ik vraag me af, meneer, mevrouw,' nu wendde hij zich tot de ouders, 'zou u het heel erg vinden als ik uw zoon een uurtje van u steel, zodat hij me nog het een en ander kan uitleggen, terwijl we voor de bewuste panden staan?'

Ik was verrast, en de ouders ook, zag ik. Ik zag ook dat de jongen heel graag op Frits' voorstel in wilde gaan maar dat zijn vader er moeite mee had. Misschien waren ze wel erg religieus, dacht ik, en het was immers kerstmis.

Ik besloot de jongen, en mijn man, te helpen.

'Och, dat zou echt een uitkomst zijn, want Frits, ik voel een lichte hoofdpijn opkomen en ik wil eigenlijk het liefste even gaan liggen.' Nu wendde ik me tot Sjoukjes ouders: 'Maar ik kan mijn echtgenoot zo op deze feestdag toch ook niet aan zijn lot overlaten. Dus het zou zo fijn zijn als uw zoon hem een uurtje gezelschap kan bieden. Dan kan ik even liggen, in het hotel, en dan gaat het daarna vast weer beter.'

Ik kon de gedachten van de vader bijna van zijn gezicht lezen. Uiteindelijk gaf zijn vrouw hem een por met haar elleboog en mompelde hij dat dat goed was. Zijn kinderen hadden hun neus dan misschien van hun vader, maar hun voorkomendheid kwam toch zeker van hun moeder.

Voor de oude knorrepot van gedachten kon veranderen, knikte ik de familie toe en zei tegen Frits dat ik meteen naar het hotel terug zou gaan.

'Ja? Wil je liever dat ik meega? Ik had niet in de gaten dat je hoofdpijn had.'

Och, mannen.

'Ik zal wel met mevrouw Van Beek oplopen,' stelde Sjoukje voor.

Ik knikte en om de scène af te sluiten zette ik er meteen de pas weer in. Het meisje volgde me. Even later wierp ik een blik achterom. Het uitgedunde gezin had zijn wandeling voortgezet, en Frits en de jongen stonden diep in gesprek voor een tuinhekje, kijkend en wijzend naar het dak.

Op vrijdagochtend 26 december liep ik net zo als elke werkdag naar het hotel. Het echtpaar Van Beek zou vandaag weer vertrekken, wist ik. Ik vond het jammer want mevrouw had voor een aantal bijzondere verrassingen gezorgd, de afgelopen dagen, en het zou saai zijn zonder haar.

Jan had gisteren honderduit verteld over zijn wandeling door tuindorp met meneer Van Beek, totdat pa zei dat hij nu weleens van wat stilte wilde genieten, en toen was de vrolijke stemming weer omgeslagen. Zelfs de hazenpeper kon de vreugde niet helemaal terugbrengen.

Ik was beneden in de kelderruimtes bezig toen het echtpaar Van Beek vertrok, dus ik kon niet eens gedag zeggen.

Twee uur later zat mijn werkdag erop. De feeststemming had mij helemaal verlaten en ik voelde me somber. Dat de zon alweer aan het zakken was, hielp ook niet. Ineens was ik de donkerte en de

winter zo zat. Om nog maar te zwijgen over het gedoe met pa en Jan. Misschien was het tijd dat Jan ging trouwen en het huis uitging, bedacht ik, alhoewel hij in geen van de meisjes in onze buurt erg geïnteresseerd leek.

De laatste dagen van het jaar waren kort en saai. Mijn humeur klaarde niet op, en het leek zelfs besmettelijk want pa kwam die maandagavond ook stiller dan anders terug van zijn werk. Hij stak zijn pijp aan maar vergat te roken, zodat hij drie keer opnieuw met lucifers in de weer moest. Moe moest twee keer tegen hem zeggen dat het eten op tafel stond voor hij kwam zitten.

Toen we allemaal aardappels met kool en een stukje spek hadden opgeschept, vroeg moe: ‘Wat is er toch, Piet? Je bent zo stil.’

‘Nou moe, je zult het niet geloven, maar meneer Coen sprak me vandaag aan in de fabriek. Hij wilde praten over onze Jan.’

Moe liet haar vork zakken en keek van Jan naar pa en weer terug. ‘Jan, wat heb je uitgespookt, jongen?’ Ik hoorde iets van angst in haar stem maar ik vond het niet eerlijk dat ze er zomaar van uitging dat Jan iets verkeerd had gedaan. Toch keek ik mijn broer ook gespannen aan.

‘Ik heb niets gedaan,’ verdedigde Jan zich. ‘Niets anders dan mijn werk.’

‘Dus je weet van niks?’ vroeg pa argwanend.

‘Nee.’

‘Toe, Piet, je maakt me bang. Wat is er nu,’ drong moe aan.

‘Tja, het lijkt erop dat onze Jan het eindelijk voor elkaar heeft. Hij heeft de hoge heren ervan overtuigd dat hij net zo goed is als zichzelf...’ Pa’s stem was een mengeling van zijn gewone afkeuring, en iets nieuws, iets dat klonk als een vleugje bewondering.

Mijn hart klopte in mijn keel en ik keek van de een naar de ander.

‘Die meneer Van Beek die zo graag met onze Jan door de wijk wilde lopen en over huizen bouwen wilde praten, biedt hem een baan aan. In het westen, ver weg van hier. Hij is een fabriekseigenaar, net als de familie Stork hier in Hengelo, en hij schijnt hier in ons tuindorp te hebben rondgekeken omdat hij zelf ook zo’n soort wijk wil bouwen.’

Ik zag aan Jan dat hij niet kon, of durfde, praten. Misschien omdat hij bang was dat pa dan zou stoppen met vertellen en weer in zijn oude manieren zou schieten.

Jans ogen waren groot en hij trommelde met zijn vingers tegen elkaar; zijn vaste teken van nervositeit.

‘En wil meneer Coen dan dat onze Jan daarvoor naar het westen gaat?’ vroeg ik voor mijn broer.

Pa keek wat donker en nam eerst een hap van zijn eten voor hij zijn oudste kind aankeek en knikte. ‘Die Van Beek heeft het allemaal zo geregeld met meneer Coen, en ook met jouw baas bij de bouwvereniging. Ik weet niet precies wat ze van je verwachten, je bent immers geen architect, ook al denk je dat zelf soms wel’ — daar was weer de pa die we kenden — ‘maar het is de bedoeling dat je

samen met de zoon van die Van Beek aan de slag gaat. Zoals meneer Coen het zei: “Twee jonge honden die de boel eens goed op stelten gaan zetten, en grote vooruitgang kunnen boeken.” Huh, het zal mij benieuwen.’

Pa boog zich over zijn bord heen en keek ons niet meer aan. Hij begon met grote hapen te eten en we hoorden zijn kaken knappen.

Ineens keek hij op, er lag een felle blik in zijn ogen. ‘Ga eens eten jullie, moe heeft niet voor niets gekookt.’

We keken elkaar aan, allemaal waren we opgewonden en blij voor Jan, maar we wisten ook dat we nu niet meer moesten praten.

Moe beaamde dat. ‘En nu is het genoeg geweest met dat geklets, nu gaan we in stilte eten.’

Over mijn bord keek ik Jan aan. Ik zag de flonkering in zijn ogen.

Terwijl ik kauwde op de kool, dwaalde mijn blik door het raam naar buiten, naar de donkere straat. Ik moest denken aan meneer Coen en aan de directeur van de bouwvereniging. Ik moest denken aan meneer Van Beek. Maar ik wist dat Jan dit grote geluk aan maar één persoon te danken had; ik wist zeker dat mevrouw Van Beek degene was die dit plannetje had bedacht en geregeld. Waarschijnlijk zonder dat één van de betrokken mannen zich dat maar een tel realiseerde.

